

Žďár se začal rozrůstat v 15. století

Ve spodní části náměstí Republiky skončil začátkem června záchranný archeologický výzkum a stavební firma se pustila do plánované rekonstrukce této části města. Ta poběží do konce prázdnin.

■ Lenka Kopčáková

Ale vraťme se k práci archeologů. Po předchozím odstranění novodobých povrchů odborníci z pražské archeologické společnosti Pueblo od května zkoumali podzemní vrstvy a hledali stopy žďárské historie.

Stejný tým se zde činil již v roce 2014, před rekonstrukcí vrchní plochy náměstí nad Starou radnicí. Tehdy archeologové objevili základy bývalého pivovaru a studnu z 2. pol. 15. století. Ta je nyní historizujícím prvkem náměstí.

Úzce spolupracovali s historiky Regionálního muzea města a k ruce měli staré dokumenty, např. Mapu stabilního katastru Žďáru z roku 1835. Archeologové se pohybovali na ploše kolem dřívějších masných krámů, dnes od hodin k silnici. Cech řezníků kdysi patřil k nejstarším a nejváženějším cechům ve Žďáře. Masné krámy jsou poprvé zmíněny v urbáři z roku 1407.

První byly barokní vrstvy

S vedoucím týmu Pavlem Huštákem jsme se na místě poprvé setkali v polovině května. Tehdy právě odkryli historickou vrstvu s dlážděním odpovídajícím konci 18. století.

...Stojíme v oploceném prostoru, odevšud se ozývá tukaní a škrabání. Archeologům pod rukama vyvstávají oblé kameny poskládané do tzv. štetové dlažby. Z několika míst se ozývá vykřikování písmen a čísel, to vyměřují čtverce k dalšímu bádání. Dvojice s přístrojem na tyči zrovna z výšky snímá jednotlivé zóny barokní vrstvy.

Jak Pavel Hušták vysvětluje, barokní vrstvu zdokumentují pomocí nejnovější technologie. „Poznatky ve 3D souborech pak spojíme dohromady a vyjde nám 3D zaměření, tedy jedna velká „plastická“ fotografie, složená z deta-

lů, v souladu s mapovým podkladem,“ vysvětluje.

Jak ale ukázal předchozí zjišťovací výzkum, při rozsáhlé přestavbě celého náměstí v 70. letech byly archeologické situace zničeny a odtěženy.

„Pouze v případě, že by se jednalo o hlubší objekt, mohlo by něco zůstat. Uvidíme,“ konstatuje Hušták...

O měsíc později je archeolog již spokojenější. Pod barokní vrstvou našli archeologové ještě dvě, tři úrovně starších dlažeb ze 16. století. „I pro nás je zajímavé, že část tohoto prostoru fungovala od samotného počátku jako komunikační,“ komentuje.

Lidé se zastavují a se zájmem sledují jak se parta za plotem rýpe v zemi. Nakonec je celý plac rozparcelován jako šachovnice a ve vyhloubených čtvercích se rýsují obrysy kamenných základů a stěn.

„Ve vyznačené pravidelné čtvercové síti jsme prozkoumali plochu a podařilo se odkrýt kulturní souvrství mající mocnost přes jeden metr. V mnoha případech jsme se dostali až na úroveň geologického podloží,“ popisuje šéf archeologů.

Dle sedimentů v nejnižších partiích řadí nálezy do 15. a 16. století. Odhaduje, že to je zřejmě období, kdy probíhalo rozšíření města, od kostela sv. Prokopa a Havlíčkova náměstí, směrem nahoru.

„Podařilo se nám zmapovat osídlení a aktivity, jak vypadaly v minulosti. Odkryli jsme základy pekařského domu, který je patrný ještě na Mapě stabilního katastru z roku 1825, a část větší budovy, patřící k masným krámům. Dnes na jejich místě stojí ČSOB,“ uvádí.

Zed' se vymyká nálezům

Za zajímavost archeologové pokládají starší zed', která pod pekařským domem nerespektovala půdorys a porušovala kulturní vrstvy s nálezem renesančního stáří. Odborník ji rámcově řadí do 1. poloviny 16. století.

Z nejnovějších nálezů archeologové narazili na pozůstatky prvorepublikové benzínové pumpy. V 60. letech byla stržena.

Nevynechali ani průchod z náměstí do Radniční ulice, kde v rámci prvotní zjišťovací sondy také zachytili kultur-

ní vrstvu. Odborníci pátrali i po dřevěném potrubí, které spojovalo vodní zdroje vrchního a spodního náměstí. I pivovar byl na vodě hodně závislý.

„Z potrubí bychom mohli dendrologicky datovat, kdy došlo k pokácení stromů, a věděli bychom poměrně přesnou dobu vzniku kašen ve Žďáře,“ očekává od dalšího výzkumu Pavel Hušták.

Desítky beden...

Ze žďárského náměstí si archeologové odvezli desítky beden naplněných nálezy k dalšímu bádání. Ať už keramiky, skla, kostí, coby pozůstatků po stravě, i kovových předmětů. „Máme také asi sedm mincí z období od 16. do 20. století. Potřebují projít procesem konzervace, protože jsou silně zoxidované,“ informuje Pavel Hušták.

Nyní se specialisté pustí do zpracování nálezů a až budou mít v hromadě i další analýzy a 3D zaměření, rozhodně bude dle archeologa k historii žďárského náměstí ještě co říci.

Žďárské nálezy vystavuje Jihlava

Od poloviny června vystavuje Muzeum Vysočiny v Jihlavě i nálezy ze žďárského záchranného archeologického výzkumu z roku 2014.

To v rámci prezentace archeologických výzkumů z celé Vysočiny za poslední roky. Výstava trvá asi do poloviny září. Ze Žďáru je např. k vidění soubor asi 30 nalezených mincí, nejstarší z konce 13. století. Dále nálezy pocházející ze zmiňované středověké studny, tedy výběr nalezených kachlů a keramických nádob.

Z minulého žďárského průzkumu je podle Pavla Huštáka stavebně nejzajímavější nález souboru špalíčku a technického zázemí středověkého pivovaru, od náduvníku, v němž klíčil namočený ječmen a vznikala zelený slad, až po hvozď, sladovnické pánve a ohniště, kde se vařila tzv. mladina.

Další zajímavostí tu byl značný soubor keramického materiálu. „Pro období vrcholného středověku a časného novověku je to nejobsáhlejší soubor, který byl pro Žďár a oblast Žďárska nalezen,“ uvádí Hušták.

Ze středověké studny archeologové odebrali vzorky naplavenin, tzv. makrozbytků. „Podařilo se nám rekonstruovat i přírodní prostředí, které bylo v bezprostředním okolí. Neobvyklý byl nález broskvoně, která se ve Žďáře nepěstovala ani ve středověku. Vypovídá to i o tehdejší importu,“ konstatuje na závěr Pavel Hušták z archeologické společnosti Pueblo.

ARCHEOLOG Pavel Hušták a jeho tým zkoumali nedávno na žďárském náměstí.

JAKO PRVNÍ odkryli archeologové barokní štetovou dlažbu. Než šli hlouběji, a tím baroko „zrušili“, pořídili přístrojem na tyči snímky pro 3D mapu.

A JSME V 16. STOLETÍ. Starší zed' pod bývalým pekařským domem však nerespektuje renesanční vrstvu.